

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

วิชาคณิตศาสตร์ 5 ค23101 บทที่ 1 พื้นที่ผิวและปริมาตร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ใช้เวลาสอนทั้งหมด 16 ชั่วโมง สอนมาแล้ว - ชั่วโมง สอนครั้งนี้ 2 ชั่วโมง
เรื่อง พื้นที่ผิวของปริซึม

[illegible]

1. ปริซึม คือรูปเรขาคณิตสามมิติที่มีหน้าที่อยู่ขนานกันหนึ่งคู่เป็นรูปหลายเหลี่ยมที่เท่ากันทุกประการ การเรียกชื่อปริซึมมักเรียกชื่อตามลักษณะของฐาน เช่น ปริซึมสามเหลี่ยมด้านเท่า ปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉาก เป็นต้น
2. พื้นที่ผิวของปริซึม หมายถึงผลรวมพื้นที่ผิวทุกหน้าของปริซึม ซึ่งจะได้ว่า
พื้นที่ผิวของปริซึม = ผลรวมพื้นที่ผิวข้างทุกหน้า + ผลรวมพื้นที่ฐานสองหน้า

มาตรฐาน ค 2.1 เข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการวัด วัดและคาดคะเนขนาดของสิ่งที่ต้องการวัด

ตัวชี้วัด

1. หาพื้นที่ผิวของปริซึมและทรงกระบอก (ค 2.1 ม.3/1)
2. ใช้ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ พื้นที่ผิว และปริมาตรในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ (ค 2.2 ม.3/1)
3. อธิบายลักษณะและสมบัติของปริซึม พีระมิด ทรงกระบอก กรวยและทรงกลม (ค3.1 ม3/1)
4. ใช้ความรู้ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์และเทคโนโลยีในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม (ค 6.1 ม.3/2)
5. เชื่อมโยงความรู้ต่างๆ ในคณิตศาสตร์และนำความรู้ หลักการ กระบวนการทางคณิตศาสตร์ไปเชื่อมโยงกับศาสตร์อื่นๆ (ค 6.1 ม.3/5)

จุดประสงค์การเรียนรู้ นักเรียนสามารถ

1. อธิบายการหาพื้นที่ผิวของปริซึมได้ (K)
2. หาพื้นที่ผิวของปริซึมได้ (K)
3. แสดงวิธีการแก้ปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่ผิวของปริซึมในสถานการณ์ต่างได้ (K)
4. มีระเบียบวินัย ใฝ่เรียนรู้ และมีความมุ่งมั่นในการทำงาน (A)
5. การให้เหตุผล การสื่อสาร การสื่อความหมาย การนำเสนอและการเชื่อมโยงหลักการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์กับศาสตร์อื่น และมีความคิดสร้างสรรค์ (P)

สารการเรียนรู้

พื้นที่ผิวของปริซึม

กิจกรรมการเรียนรู้

ຂໍ້ນຳ

1. ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนเรื่องพื้นที่ผิวและปริมาตรล่วงหน้ามาก่อน 1 วัน
2. ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับสิ่งของที่พบในชีวิตประจำวันที่มีลักษณะเป็นรูปสามมิติ เช่น

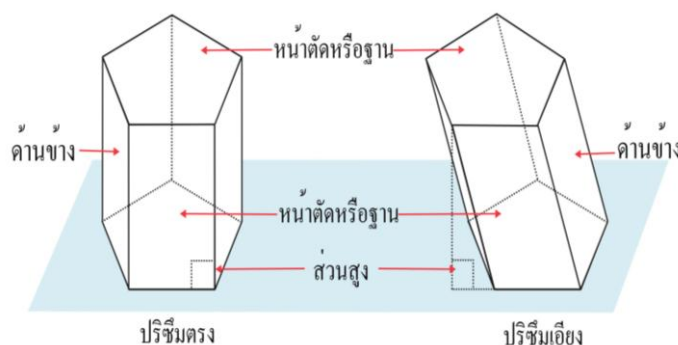
กล่องนม กล่องกระดาษ แก้วน้ำ ขวดน้ำ ลูกบอล เป็นต้น โดยให้นักเรียนยกตัวอย่างและให้ความหมายว่าทำไมนักเรียนถึงคิดว่าเป็นรูปสามมิติ

3. ให้นักเรียนฝึกทักษะการสังเกตและแก้ปัญหา โดยการเล่นเกมเรขาคณิตพาเพลิน ครูสังเกตพฤติกรรมการร่วมกิจกรรมกลุ่มของนักเรียน และทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียน

ขั้นปฏิบัติการ

1. ครูนำปริซึมที่มีหัวท้ายเป็นรูปเหลี่ยมหลายๆ เหลี่ยมต่างๆ (ครูนำกล่องสำเร็จรูป เช่น กล่องยาสีฟัน กล่องนม กล่องช็อกโกแลต ฯลฯ มาแสดงให้นักเรียนดูทีละกล่อง แล้วสุ่มแจกให้นักเรียนออกมาถือคนละกล่องตามจำนวนที่ครูถือมา จากนั้นให้นักเรียนอาสาสมัครออกมาหมุนกล่อง (ปริซึม) ให้เพื่อนๆ ดูทีละด้านจนครบทุกๆ ด้านรวมทั้งหน้าตัดหัวท้าย

2. ให้นักเรียนทุกคนร่วมกันพิจารณา สังเกต วิเคราะห์ และอภิปรายสรุปลักษณะและสมบัติของปริซึมแต่ละแบบว่ามีความเหมือนอย่างไร และความแตกต่างอย่างไร ซึ่งสรุปได้ว่าทุกแบบมีความเหมือนที่ด้านข้างเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าทุกด้าน ความแตกต่างคือหน้าตัดหัวท้ายเป็นรูปเหลี่ยมต่างๆ เช่น รูปสามเหลี่ยม รูปสี่เหลี่ยม เป็นต้น เรียกกล่องที่มีลักษณะเหล่านี้ว่า “ปริซึม” นั่นคือ

รูปเรขาคณิตสามมิติที่มีฐานทั้งสองเป็นรูปเหลี่ยมที่เท่ากันทุกประการ ฐานทั้งสองอยู่บนระนาบที่ขนานกัน และด้านข้างแต่ละด้านเป็นรูปสี่เหลี่ยมด้านขนาน เรียกว่า ปริซึม

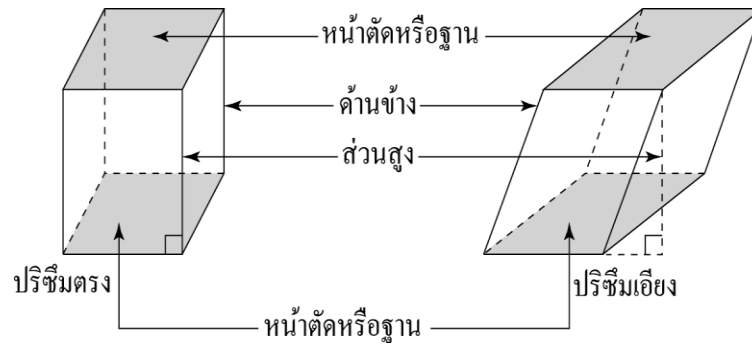
ปริซึม จะเรียกชื่อตามรูปฐานของปริซึม เช่น ฐานเป็นสามเหลี่ยม เรียกว่า ปริซึมสามเหลี่ยม ฐานเป็นสี่เหลี่ยม เรียกว่า ปริซึมสี่เหลี่ยม เป็นต้น

3. แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มละ 3 - 4 คนจากนั้นครูนำภาพของปริซึมแบบต่างๆ ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษารูปทรงปริซึมแล้วนักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสร้างรูปทรงปริซึม (กิจกรรมสร้างรูปทรงปริซึม) มากกลุ่มละ 1 ชิ้น ตามที่ครูกำหนดให้ได้แก่

กลุ่มที่ 1 ปริซึมสามเหลี่ยมด้านเท่า	กลุ่มที่ 2 ปริซึมสามเหลี่ยมมุมฉาก
กลุ่มที่ 3 ปริซึมสี่เหลี่ยมผืนผ้า	กลุ่มที่ 4 ปริซึมสี่เหลี่ยมจัตุรัส
กลุ่มที่ 5 ปริซึมหกเหลี่ยมด้านเท่า	กลุ่มที่ 6 ปริซึมแปดเหลี่ยมด้านเท่า

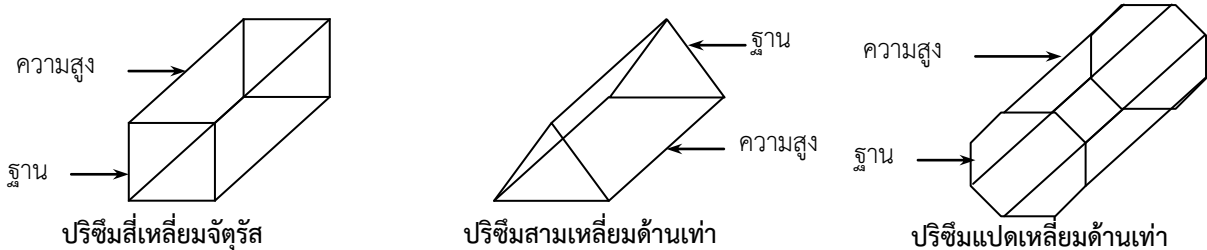
4. ให้นักเรียนบอกฐานของปริซึมและส่วนสูงของปริซึมที่นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันสร้างขึ้นมานำเสนอหน้าชั้นเรียนให้เพื่อนๆ ได้ทราบและสรุปช่วยกัน

5. ครูอธิบายลักษณะของปริซึมและส่วนต่างๆ ของปริซึม โดยใช้แผ่นภาพประกอบ ดังนี้
รูปเรขาคณิตสามมิติที่มีฐานทั้งสองเป็นรูปเหลี่ยมที่เท่ากันทุกประการ ฐานทั้งสองอยู่บนระนาบที่ขนานกัน และด้านข้างของแต่ละด้านเป็นรูปสี่เหลี่ยมด้านขนาน เรียกว่า ปริซึม

6. ครูอธิบายต่อไปว่า การเรียกชื่อปริซึมจะเรียกตามลักษณะของฐานของปริซึม เช่น ปริซึมสามเหลี่ยมด้านเท่า ปริซึมสี่เหลี่ยมจัตุรัส ปริซึมสี่เหลี่ยมผืนผ้า ปริซึมห้าเหลี่ยม

การเรียกชื่อปริซึม จะเรียกตามฐานของปริซึม เช่น ฐานเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส เรียกว่า **ปริซึมสี่เหลี่ยมจัตุรัส** ฐานเป็นสามเหลี่ยม เรียกว่า **ปริซึมสามเหลี่ยม** เป็นต้น

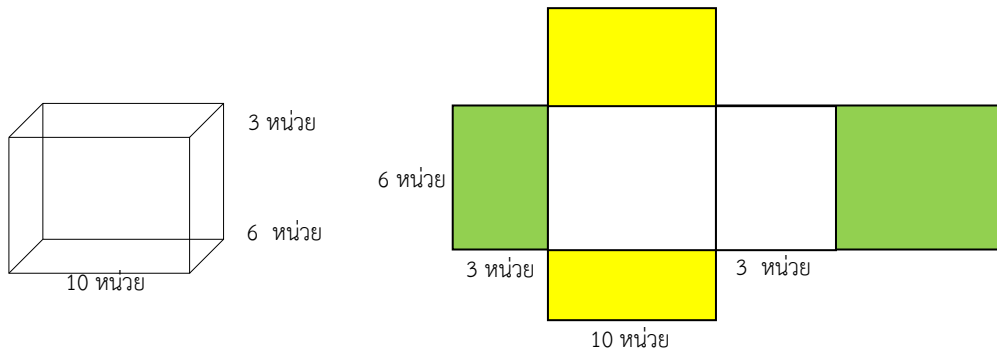
7. ครูให้นักเรียนช่วยกันยกตัวอย่างสิ่งของต่างๆ ที่มีลักษณะเป็นปริซึม เช่น กล้องกระดาด ทีวีที่มีลักษณะเป็นปริซึมสี่เหลี่ยม กล้องสไลด์มีลักษณะเป็นปริซึมสามเหลี่ยม

8. ครูนำภาพปริซึมหกเหลี่ยมมาให้นักเรียนศึกษาและสังเกต โดยตั้งคำถามในประเด็นต่อไปนี้

- ปริซึมนี้มีชื่ออย่างไร
- ปริซึมนี้มีทั้งหมดกี่หน้า
- จำนวนด้านข้างมีกี่หน้า
- ฐานของปริซึมเป็นรูปเหลี่ยมชนิดใด มีกี่รูป
- ด้านข้างของปริซึมเป็นรูปเหลี่ยมชนิดใด มีกี่รูป

9. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทำกิจกรรมที่ 1.1 (การหาพื้นที่ผิวของปริซึม) ในชุดกิจกรรมที่ 1 เรื่อง การหาพื้นที่ผิวและปริมาตรของปริซึม โดยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มคลี่ปริซึมที่กลุ่มตนเองสร้างในข้อ 3 แล้ววัดคำนวณหาพื้นที่ของกระดาดที่ใช้แต่ละส่วนแล้วสรุปหลักการหาคำนวณหาพื้นที่ผิวของปริซึมแต่ละชนิด แล้วครูสุ่มให้นักเรียน 1 – 2 กลุ่มนำเสนอผลการทำกิจกรรมที่ 1.1

10. ครูยกตัวอย่างเพิ่มเติมโดยนำกล้องกระดาดปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉาก ซึ่งมีด้านกว้าง 6 หน่วย ด้านยาว 10 หน่วย และด้านสูง 3 หน่วย มาให้นักเรียนสังเกตว่ามีกี่ด้าน ต่อจากนั้นครูแกะออกและซักถามนักเรียนว่าภาพที่เกิดขึ้นเป็นรูปเรขาคณิตหรือไม่ และเรียกว่าอย่างไร (**เป็นรูปเรขาคณิตสามมิติ และมีด้านทั้งหมด 6 ด้าน**) ดังนี้

11. ครูอธิบายให้นักเรียนฟังจากการพิจารณาข้างต้นโดยการซักถาม ดังนี้ เมื่อพิจารณารูป จะเห็นว่า **ปริซึมมีหกหน้า**

เป็นรูปสี่เหลี่ยมมุมฉากขนาด 3×6 ตารางหน่วย กี่รูป (2 รูป)

เป็นรูปสี่เหลี่ยมมุมฉากขนาด 3×10 ตารางหน่วย กี่รูป (2 รูป)

เป็นรูปสี่เหลี่ยมมุมฉากขนาด 6×10 ตารางหน่วย กี่รูป (2 รูป)

12. ครูอธิบายให้นักเรียนฟังว่าจากข้างต้นเราจะได้พื้นที่ผิวเท่ากับ

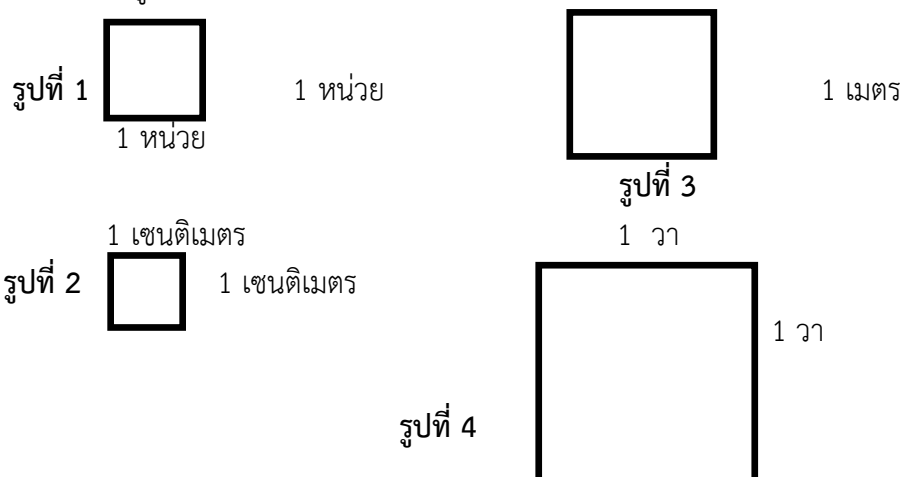
$$2(3 \times 6) + 2(3 \times 10) + 2(6 \times 10) = 216 \text{ ตารางหน่วย}$$

ต่อจากนั้นครูให้นักเรียนอภิปรายหาข้อสรุปเกี่ยวกับการหาพื้นที่ผิวของปริซึม ซึ่งจะได้ว่า พื้นที่ผิวของปริซึมจะหมายถึง ผลรวมพื้นที่ผิวทุกหน้าของปริซึม และครูอธิบายต่อไปว่าในการเรียกชื่อหน้าของปริซึม จะเรียกหน้าสองหน้าที่มีพื้นที่เท่ากันทุกประการว่าฐานหรือหน้าตัด และเรียกหน้าอื่นๆ ที่เหลือว่าผิวข้าง ให้นักเรียนสรุปสูตรการหาพื้นที่ผิวข้างของปริซึมอีกครั้ง ซึ่งจะได้ว่า

พื้นที่ผิวของปริซึม = ผลรวมพื้นที่ผิวข้างทุกหน้า + ผลรวมของพื้นที่ฐาน

13. ครูยกตัวอย่างแสดงการหาพื้นที่ให้นักเรียนดูแล้วพิจารณา จากนั้นตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ โดยใช้ความรู้เดิมเรื่องการหาพื้นที่ของรูปสี่เหลี่ยมมุมฉากที่เคยเรียนมาแล้ว ดังนี้

พิจารณารูปต่อไปนี้

1) รูปที่ 1, 2, 3 และ 4 เป็นรูปเรขาคณิตชนิดใด (รูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก)

2) รูปที่ 1- 4 มีวิธีหาพื้นที่โดยใช้วิธีเดียวกันหรือไม่อย่างไร (ใช้วิธีการเดียวกัน คือ

ความกว้าง $\times$ ความยาว)

3) หน่วยของการหาพื้นที่ใช้หน่วยอย่างไร (“ตารางหน่วย” หรือ “หน่วย” ซึ่งจะเป็นหน่วยอะไรขึ้นอยู่กับหน่วยการวัดความยาวของด้าน)

4) รูปที่ 1 มีพื้นที่เท่าใด หาได้อย่างไร ($1 \times 1 = 1$ ตารางหน่วย)

5) รูปที่ 2 มีพื้นที่เท่าใด หาได้อย่างไร ($1 \times 1 = 1$ ตารางเซนติเมตร)

6) รูปที่ 3 มีพื้นที่เท่าใด หาได้อย่างไร ($1 \times 1 = 1$ ตารางเมตร)

7) รูปที่ 4 มีพื้นที่เท่าใด หาได้อย่างไร ($1 \times 1 = 1$ ตารางวา)

14. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและสรุปเกี่ยวกับการหาพื้นที่ของรูปเรขาคณิตสองมิติ และหน่วยของพื้นที่ โดยเชื่อมโยงจากคำตอบและความรู้เดิม ดังนี้

สรุป การหาพื้นที่ของรูปสี่เหลี่ยมมุมฉากได้จากความกว้างคูณความยาวของรูป หน่วยของพื้นที่จะเป็นหน่วยใดขึ้นอยู่กับหน่วยการวัดความยาวของด้าน

15. ครูตั้งคำถามกระตุ้นความคิดของนักเรียนเรื่องหน่วยวัดพื้นที่ว่า “หน่วยวัดพื้นที่” ที่ใช้กันมากคือหน่วยวัดในระบบใด (ระบบ เมตริกและหน่วยวัดมาตราไทย) จากนั้นให้นักเรียนพิจารณาความสัมพันธ์ของหน่วยวัดพื้นที่มาตราไทย และความสัมพันธ์ของหน่วยวัดพื้นที่มาตราไทยกับมาตราเมตริก โดยใช้ความรู้เดิมของนักเรียน ดังนี้ พิจารณาความสัมพันธ์ต่อไปนี้

ความสัมพันธ์ของหน่วยวัดพื้นที่มาตราไทย

1 ไร่ เท่ากับ 4 งาน หรือ 400 ตารางวา

1 งาน เท่ากับ 100 ตารางวา

ความสัมพันธ์ของหน่วยวัดพื้นที่มาตราไทยกับมาตราเมตริก

1 ไร่ เท่ากับ 1,600 ตารางเมตร

1 ตารางวา เท่ากับ 4 ตารางเมตร

625 ไร่ เท่ากับ 1 ตารางกิโลเมตร

16. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและสรุปสูตรการหาพื้นที่ของรูปเรขาคณิตต่างๆ ที่นำมาใช้ในการหาพื้นที่ โดยใช้ความรู้เดิมของนักเรียนที่ได้เรียนรู้มาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 เกี่ยวกับการหาพื้นที่ โดยครูอธิบายเพิ่มเติมและตรวจสอบความถูกต้อง ดังนี้

สรุป สูตรในการหาพื้นที่ของรูปเรขาคณิต

$$1) \text{ พื้นที่รูปสามเหลี่ยม} = \frac{1}{2} \times \text{ความสูง} \times \text{ความยาวของฐาน}$$

$$2) \text{ พื้นที่รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส} = (\text{ความยาวด้าน})^2 \text{ หรือ } \frac{1}{2} \times \text{ผลคูณของความยาวของเส้นทแยงมุม}$$

$$3) \text{ พื้นที่รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า} = \text{ความกว้าง} \times \text{ความยาว}$$

$$4) \text{ พื้นที่รูปสี่เหลี่ยมด้านขนาน} = \text{ความยาวของฐาน} \times \text{ความสูง}$$

$$5) \text{ พื้นที่รูปสี่เหลี่ยมคางหมู} = \frac{1}{2} \times \text{ความสูง} \times \text{ผลบวกของความยาวของด้านคู่ขนาน}$$

$$6) \text{ พื้นที่รูปสี่เหลี่ยมใดๆ} = \frac{1}{2} \times \text{ความยาวของเส้นทแยงมุม} \times \text{ผลบวกของความยาวของเส้นกึ่ง}$$

$$7) \text{ พื้นที่รูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน} = \text{ความยาวของฐาน} \times \text{ความสูง}$$

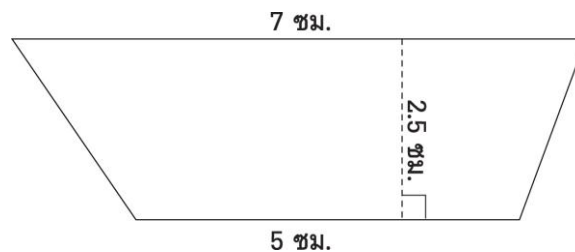
$$\text{หรือ } \frac{1}{2} \times \text{ผลคูณของความยาวของเส้นทแยงมุม}$$

$$8) \text{ พื้นที่รูปสี่เหลี่ยมรูปลาว} = \frac{1}{2} \times \text{ผลคูณของความยาวของเส้นทแยงมุม}$$

$$9) \text{ พื้นที่รูปวงกลม} = \pi r^2 \text{ (r = รัศมี)}$$

17. ครุยกตัวอย่างการหาพื้นที่ของรูปเรขาคณิต โดยใช้ความรู้เกี่ยวกับการหาพื้นที่ของรูปเรขาคณิตแบบต่างๆ ให้นักเรียนพิจารณา 2 - 3 ตัวอย่าง พร้อมทั้ง ตั้งคำถามอธิบายวิธีการหาตัวอย่างที่ละขั้นตอน ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 สนามหญ้าแห่งหนึ่งมีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมู สามารถเขียนเป็นแผนผังได้ดังรูป จงหาว่าสนามหญ้าแห่งนี้มีพื้นที่กี่ไร่

1) จากตัวอย่างมาตราส่วนความยาวในแผนผังหมายความว่าอย่างไร

(ความยาวในแผนผัง 1 เซนติเมตร เท่ากับความยาวจริง 10 วา)

2) ก่อนการคิดคำนวณหาพื้นที่ควรทำอย่างไรก่อน (เปลี่ยนหน่วยจากเซนติเมตรเป็นวาทตามมาตราส่วนที่กำหนด)

3) จากตัวอย่างนักเรียนจะใช้สูตรใดในการหาพื้นที่ของรูป

(สูตรพื้นที่รูปสี่เหลี่ยมคางหมู $= \frac{1}{2} \times \text{ความสูง} \times \text{ผลบวกของความยาวของด้านคู่ขนาน}$)

4) ความสูงจริงของสนามหญ้าเท่ากับเท่าไร (ความสูงของสนามหญ้าเป็น $2.5 \times 10 = 25$ วา)

5) ผลบวกความยาวจริงของด้านคู่ขนานของสนามหญ้าเท่ากับเท่าใด

(ผลบวกของความยาวด้านคู่ขนานของสนามหญ้าเท่ากับ $12 \times 10 = 120$ วา)

1) สนามหญ้ามียุ่พื้นที่เท่าใด ($\frac{1}{2} \times 25 \times 120 = 1,500$ ตารางวา)

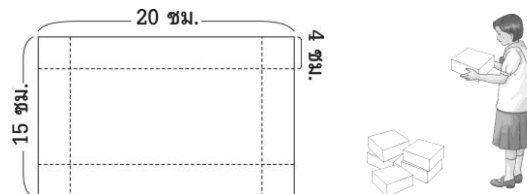
7) จากพื้นที่ที่เป็นตารางวา นักเรียนมีวิธีการหาพื้นที่เป็นไร่ได้อย่างไร (ความสัมพันธ์ของหน่วยวัดพื้นที่คือ 1 ไร่ เท่ากับ 400 ตารางวา ดังนั้น 1,500 ตารางวาเท่ากับ

$$\frac{1,500}{400} = 3.75 \text{ ไร่})$$

8) จากตัวอย่างที่ 1 นักเรียนมีลำดับขั้นตอนในการหาพื้นที่อย่างไรบ้าง

(วิเคราะห์โจทย์→ กำหนดวางแผนแทนสูตร→ ดำเนินการคิดคำนวณจากสูตร→ เปรียบเทียบความสัมพันธ์ของคำตอบที่โจทย์ต้องการ)

ตัวอย่างที่ 2 ลินดาซื้อกระดาษแข็งขนาด 15×20 เซนติเมตร มาพับเป็นกล่อง โดยตัดมุมกระดาษออกเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสยาว ด้านละ 4 เซนติเมตร เมื่อพับเป็นกล่องแล้วมีพื้นที่ฐานเท่าไร

- 1) จากตัวอย่างจะใช้สูตรใดในการหาพื้นที่ (สูตรพื้นที่รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า = ความกว้าง $\times$ ความยาว)
- 2) ความกว้างและความยาวของกระดาษเท่ากับเท่าไร (ความกว้าง 15 เซนติเมตร ความยาว 20 เซนติเมตร)
- 3) นักเรียนใช้ความกว้างและความยาวจากข้อ 2) คิดคำนวณได้หรือไม่ เพราะเหตุใด (ไม่ได้ เพราะต้องตัดมุมกระดาษเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสแต่ละด้านออกด้านละ 4 เซนติเมตร)
- 4) เมื่อตัดมุมรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสออกทั้ง 4 มุม ความกว้างและความยาวของฐานมีค่าเท่าใด (ความกว้างของฐาน $15 - 4 - 4 = 7$ เซนติเมตร ความยาวของฐาน $20 - 4 - 4 = 12$ เซนติเมตร)
- 5) จากรูปเมื่อตัดมุมแล้วกล่องมีพื้นที่ฐานเท่าใด (จากพื้นที่ฐาน เท่ากับ ความกว้าง $\times$ ความยาว จะได้ $7 \times 12 = 84$ ตารางเซนติเมตร)
- 6) จากตัวอย่างที่ 2 นักเรียนมีลำดับ ขั้นตอนในการหาพื้นที่ได้อย่างไรบ้าง

(วิเคราะห์โจทย์ → กำหนดวางแผน → ดำเนินการคิดคำนวณจากสูตร → หาคำตอบ)

18. ให้นักเรียนสร้างโจทย์การหาพื้นที่ของรูปเรขาคณิต คนละ 1-2 ข้อ โดยใช้ความรู้ พื้นฐานของการหาพื้นที่ จากนั้นครูคัดเลือก ผู้แทนนักเรียน 2-3 คน ออกมาเขียนนำเสนอโจทย์เกี่ยวกับการหาพื้นที่ที่ตนเองสร้างบนกระดานหน้าชั้นเรียน โดยครูและเพื่อนๆ ช่วยกันตรวจสอบความถูกต้อง

19. ให้นักเรียนศึกษาการหาพื้นที่ผิวของปริซึมจากตัวอย่างที่ 1 ในชุดกิจกรรมปฏิบัติการชุดที่ 1 โดยครูเป็นผู้ซักถามและอธิบายไปพร้อมๆ กันบนกระดานดำ ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 จงหาพื้นที่ผิวของปริซึมที่มีฐานเป็นรูปสามเหลี่ยมด้านเท่าที่มีด้านยาวด้านละ 8 เซนติเมตร และสูง 12 เซนติเมตร

วิธีทำ

(1) วาดรูปประกอบ

$$(2) \text{พื้นที่ของรูปสามเหลี่ยมด้านเท่า} = \frac{\sqrt{3}}{4} \times (\text{ความยาวด้าน})^2$$

$$= \frac{\sqrt{3}}{4} \times (8)^2$$

≈ 27.712 ตารางเซนติเมตร

ดังนั้น พื้นที่หน้าตัดของปริซึมสามเหลี่ยมด้านเท่า $2 \times 27.712 \approx 55.424$

$$\begin{aligned} (3) \text{ พื้นที่ของรูปสี่เหลี่ยม} &= 3(\text{ความกว้าง} \times \text{ความยาว}) \\ &= 3(8 \times 12) \\ &= 288 \text{ ตารางเซนติเมตร} \end{aligned}$$

ดังนั้น พื้นที่ผิวของปริซึมสามเหลี่ยมด้านเท่านี้คือ $55.424 + 288 \approx 343.424$ ตารางเซนติเมตร

20. จากตัวอย่างที่ 1 ครูใช้การถามตอบเพื่อให้นักเรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์และแยกแยะกระบวนการแก้โจทย์ปัญหา ดังนี้

- เมื่อไรนักเรียนจะคำนวณหาพื้นที่ผิวของปริซึมได้ (เมื่อโจทย์กำหนดความยาวด้านของรูปเหลี่ยมที่เป็นหน้าตัดหัวท้ายและความสูงของปริซึมให้)

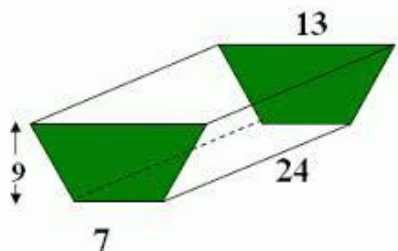
- นักเรียนใช้สูตรใดบ้างในการหาพื้นที่ผิวของปริซึมนี้ (ใช้สูตรการหาพื้นที่สามเหลี่ยมด้านเท่า $\frac{\sqrt{3}}{4} \times (\text{ความยาวด้าน})^2$ ในการหาพื้นที่หน้าตัดทั้งสองด้าน และใช้สูตรการหาพื้นที่

สี่เหลี่ยมผืนผ้าในการหาพื้นที่ผิวข้างทั้ง 3 ด้านของปริซึม)

- พื้นที่ผิวทั้งหมดของปริซึมนี้หาได้อย่างไร (นำพื้นที่หน้าตัดทั้ง 2 ด้าน รวมกับพื้นที่ผิวด้านข้างทั้ง 3 ด้าน)

- พื้นที่ผิวทั้งหมดของปริซึมที่คำนวณได้เป็นค่าประมาณหรือไม่ (เป็นค่าประมาณเพราะพื้นที่หน้าตัดทั้ง 2 ด้านใช้ค่า $\sqrt{3} \approx 1.732$ ในการคำนวณ)

ตัวอย่างที่ 2 จงหาพื้นที่ผิวของปริซึมที่มีฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมูที่มีความยาวของเส้นด้านคู่ขนานเป็น 7 และ 13 นิ้ว ตามลำดับ และสูง 9 นิ้ว ปริซึมแท่งนี้สูง 24 นิ้ว

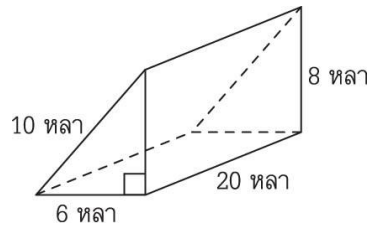

21. จากตัวอย่างที่ 2 ครูใช้การถามตอบเพื่อให้นักเรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์และแยกแยะกระบวนการแก้โจทย์ปัญหา และการเชื่อมโยงความรู้ต่างๆ ดังนี้

- ปริซึมเป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมู โจทย์กำหนดข้อมูลเพียงพอที่จะหาพื้นที่หน้าตัดและพื้นที่ผิวข้างหรือไม่ ถ้าไม่เพียงพอข้างใดส่วนความยาวส่วนใดและจะหาได้อย่างไร (ข้อมูลที่โจทย์กำหนดให้ยังไม่เพียงพอที่จะหาพื้นที่หน้าตัดและพื้นที่ผิวข้าง ต้องหาความยาวของเส้นรอบฐานซึ่งต้องใช้ทฤษฎีบทพีทาโกรัส หาความยาวด้านที่ไม่ใช่ด้านคู่ขนานของรูปสี่เหลี่ยมคางหมูก่อน)

- สูตรที่ต้องใช้เพื่อการคำนวณมีสูตรอะไรบ้าง (สูตรการหาพื้นที่สี่เหลี่ยมคางหมูและสูตรการหาพื้นที่ผิวข้างของปริซึม)

ตัวอย่างที่ 3 จงหาพื้นที่ผิวของปริซึมฐานสามเหลี่ยมมุมฉากที่มีฐานยาว 6 หลา และด้านตรงข้าม มุมฉากยาว 10 หลา ปริซึมนี้มีความสูง 20 หลา

22. จากตัวอย่างที่ 3 ครูใช้การถามตอบเพื่อให้นักเรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์และแยกแยะกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาและการเชื่อมโยง ดังนี้

- เมื่อไรนักเรียนจะคำนวณหาพื้นที่ผิวของปริซึมได้ (เมื่อโจทย์กำหนดความยาวด้านของรูปเหลี่ยมที่เป็นหน้าตัดหัวท้ายและความสูงของปริซึมให้)

- เมื่อไรนักเรียนจะนำทฤษฎีบทพีทาโกรัสมาใช้ (เมื่อปริซึมที่กำหนดให้มีความเกี่ยวข้องกับรูปเหลี่ยมที่มีมุมฉากซึ่งทราบความยาวของด้านประกอบมุมฉากทั้งสองด้านหรือทราบความยาวของด้านตรงข้ามมุมฉากและด้านประกอบมุมฉากเพียง 1 ด้าน เท่านั้น)

ตัวอย่างที่ 4 จงหาพื้นที่ผิวของปริซึมฐานหกเหลี่ยมด้านเท่ามุมเท่าซึ่งมีด้านยาวด้านละ 2 เซนติเมตรและปริซึมแห่งนี้ยาว 8 เซนติเมตร

วิธีทำ เนื่องจากฐานเป็นรูปหกเหลี่ยมด้านเท่ามุมเท่ามีความยาวด้านละ 2 เซนติเมตร

$$\begin{aligned}
 \text{จะได้พื้นที่ฐาน} &= \frac{3\sqrt{3}}{2} \times 2^2 \\
 &= 3\sqrt{3} \times 2 \\
 &= 6\sqrt{3} \quad \text{ตารางเซนติเมตร} \\
 \text{พื้นที่ผิวข้าง} &= \text{ความยาวของเส้นรอบฐาน} \times \text{ความสูง} \\
 &= (2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2) \times 8 \\
 &= 96 \quad \text{ตารางเซนติเมตร} \\
 \text{และพื้นที่ผิวทั้งหมด} &= 2 \text{ เท่าของพื้นที่ฐาน} + \text{พื้นที่ด้านข้าง} \\
 &= 2 \times (6\sqrt{3}) + 96 \\
 &= 12\sqrt{3} + 96 \quad \text{ตารางเซนติเมตร}
 \end{aligned}$$

ดังนั้น พื้นที่ผิวของปริซึมหกเหลี่ยมนี้เท่ากับ $12\sqrt{3} + 96$ ตารางเซนติเมตร

23. จากตัวอย่างที่ 4 ครูใช้การถามตอบเพื่อให้นักเรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์และแยกแยะกระบวนการแก้โจทย์ปัญหา ดังนี้

- การหาพื้นที่ฐานในตัวอย่างนี้จะใช้สูตรพื้นที่หกเหลี่ยมด้านเท่ามุมเท่าได้หรือไม่เพราะเหตุใด (สามารถใช้สูตรพื้นที่หกเหลี่ยมด้านเท่ามุมเท่าได้ เพราะว่าโจทย์กำหนดให้ฐานเป็นรูปหกเหลี่ยมด้านเท่ามุมเท่า)

- ข้อมูลที่กำหนดให้เพียงพอสำหรับการคำนวณพื้นที่ผิวหรือไม่ (ข้อมูลที่โจทย์กำหนดเพียงพอที่จะคำนวณหาพื้นที่ผิวได้)

ขั้นสรุป

- ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปความหมายของปริซึม และสังเกตการเรียกชื่อของปริซึม
ปริซึม คือ ทรงสามมิติที่มีฐานทั้งสองเป็นรูปสี่เหลี่ยมที่เท่ากันทุกประการ และฐานทั้งคู่อยู่ในระนาบที่ขนานกัน
- ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับสูตรการหาพื้นที่ผิวของปริซึม
พื้นที่ผิวของปริซึม = ผลรวมพื้นที่ผิวข้างทุกหน้า + พื้นที่ฐานสองหน้า

ขั้นประเมินผล

ให้นักเรียนทำแบบฝึกที่ 1 – 3 ในชุดกิจกรรมปฏิบัติการคณิตศาสตร์ชุดที่ 1 การหาพื้นที่ผิวและปริมาตรของปริซึม

สื่อการเรียนรู้ / แหล่งการเรียนรู้

1. สื่อการเรียนรู้

- ชุดกิจกรรมปฏิบัติการคณิตศาสตร์ชุดที่ 1 พื้นที่ผิวและปริมาตรของปริซึม
- ปริซึมชนิดต่างๆ
- ใบความรู้

2. แหล่งการเรียนรู้

- ห้องสมุดโรงเรียน
- ห้องสมุดกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

การวัดและประเมินผล

การวัดผล	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
1.สังเกตพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียน	1. แบบประเมินการ เรียนรู้ของนักเรียน	1.นักเรียนมีผลการประเมินพฤติกรรมในระดับดี อย่างน้อยร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมด
2.ตรวจกิจกรรม	2. กิจกรรมที่ 1.1	2.นักเรียนทำกิจกรรมผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป
3.ตรวจแบบฝึกทักษะ	3. แบบฝึกทักษะที่	3.นักเรียนทำแบบฝึกทักษะผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป

บันทึกหลังสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(ลงชื่อ) .....ผู้สอน

(นางศรียทอง ชัยชนะ)

บันทึกการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

(ลงชื่อ).....

(.....)

วันที่ ..... เดือน.....พ.ศ.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

(ลงชื่อ).....

(.....)

วันที่ ..... เดือน.....พ.ศ.....

เกมเรขาคณิตพาเพลิน

จุดประสงค์ของเกม

1. เพื่อฝึกทักษะการสังเกตและการแก้ปัญหา
2. เพื่อฝึกทักษะการทำงานกลุ่มร่วมกัน

จำนวนผู้เล่น กลุ่มละ 4 คน

เวลาเล่น 5 นาที

อุปกรณ์

1. กระดาษตัดเป็นรูปเรขาคณิตชนิดต่างๆ จำนวน 5 ได้แก่ วงกลม สีเหลี่ยม ห้าเหลี่ยม หกเหลี่ยม และสามเหลี่ยม ชนิดละ 5 ชิ้น
2. แผ่นโจทย์คำถาม

วิธีการเล่น

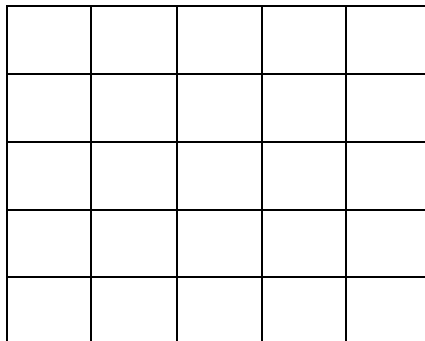
1. ให้ผู้เล่นแต่ละกลุ่มจัดกลุ่มรูปเรขาคณิตลงในตาราง 5×5 ที่กำหนดให้
2. ในแต่ละช่องรูปเรขาคณิตที่วางจะต้องไม่ซ้ำกัน

คำชี้แจง ให้นักเรียนนำรูปที่กำหนดให้โดยไม่ซ้ำกัน

ลงในตาราง

การประเมินผล

ประเมินพฤติกรรมกา

เกณฑ์การให้คะแนนพฤติกรรมกลุ่ม

ระดับคุณภาพของงาน

4 (ดีมาก)	ได้คะแนนรวม 13 - 15 คะแนน
3 (ดี)	ได้คะแนนรวม 9 - 12 คะแนน
2 (พอใช้)	ได้คะแนนรวม 6 - 8 คะแนน
1 (ปรับปรุง)	ได้คะแนนรวม 0 - 5 คะแนน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2

กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์พื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

บทที่ 1 พื้นที่ผิวและปริมาตร เรื่อง ปริมาตรของปริซึม

ใช้เวลาสอนทั้งหมด 16 ชั่วโมง สอนมาแล้ว 2 ชั่วโมง สอนครั้งนี้ 2 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

การหาปริมาตรของปริซึมคำนวณได้จากการนำพื้นที่ฐานหรือพื้นที่หน้าตัดของปริซึมคูณความสูงของปริซึมนั้น หรือ

ปริมาตรของปริซึมใดๆ = พื้นที่ฐาน $\times$ ความสูงของปริซึม

มาตรฐาน ค 2.1 เข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการวัด วัดและคาดคะเนขนาดของสิ่งที่ต้องการวัด
ตัวชี้วัด/จุดประสงค์การเรียนรู้

ตัวชี้วัด

1. หาพื้นที่ผิวปริซึมและทรงกระบอก (ค 2.1 ม.3/1)
2. ใช้ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ พื้นที่ผิวและปริมาตรในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ (ค2.2 ม.3/1)
3. อธิบายลักษณะและสมบัติของปริซึม พีระมิด ทรงกระบอก กรวยและทรงกลม (ค 3.1 ม.3/1)
3. ใช้ความรู้ ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์และเทคโนโลยีในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม (ค 6.1 ม.3/2)
4. เชื่อมโยงความรู้ต่างๆ ในคณิตศาสตร์และนำความรู้ หลักการกระบวนการทางคณิตศาสตร์ไปเชื่อมโยงกับศาสตร์อื่นๆ (ค 6.1 ม.3/5)

จุดประสงค์การเรียนรู้ นักเรียนสามารถ

1. หาปริมาตรของปริซึมต่างๆ ได้ (K)
2. หาปริมาตรของปริซึมได้ (K)
3. แสดงวิธีการแก้ปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่ผิวและปริมาตรของปริซึม ในสถานการณ์ต่างๆ ได้ (K)
6. มีระเบียบวินัย ใฝ่เรียนรู้ และมีความมุ่งมั่นในการทำงาน (A)
7. การให้เหตุผล การสื่อสาร การสื่อความหมาย การนำเสนอและการเชื่อมโยงหลักการความรู้ทางคณิตศาสตร์กับศาสตร์อื่น และมีความคิดสร้างสรรค์ (P)

สาระการเรียนรู้

ปริมาตรของปริซึม

กิจกรรมการเรียนรู้

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

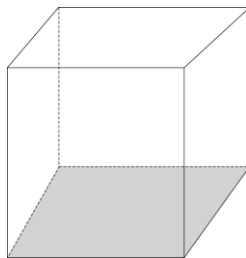
1. ครูและนักเรียนทักทายสนทนา ทำความคุ้นเคยในการเริ่มเรียน โดยครูให้นักเรียนออกมาเขียนรูปเรขาคณิตสองมิติและรูปเรขาคณิตสามมิติ แล้วร่วมกันอภิปรายว่าเรขาคณิตทั้งสองแบบ มีความแตกต่างกันอย่างไร (รูปเรขาคณิตสองมิติมีความกว้างความยาว ส่วนรูปเรขาคณิตสามมิติ มีความกว้าง ความยาว และความสูง)

2. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มฝึกทักษะการสังเกตและทักษะการแก้ปัญหาโดยการให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันเล่นเกม “ 7 มหัศจรรย์ ” กลุ่มที่ต่อรูปจากชิ้นส่วนที่กำหนดให้เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสเสร็จก่อนเป็นผู้ชนะ และให้นักเรียนแต่ละกลุ่มวัดความยาว ความกว้างของรูปเรขาคณิตที่ปรากฏในเกม 7 มหัศจรรย์ พร้อมทั้งคำนวณหาพื้นที่ของรูปเรขาคณิตทั้งหมด

3. ครูสุ่มตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอผลงานเรื่อง เกม 7 มหัศจรรย์ หน้าชั้นเรียนพร้อมทั้งสรุปหรือพบทวนสูตรการหาพื้นที่ของรูปเรขาคณิตต่างๆ ที่ปรากฏในเกม 7 มหัศจรรย์

ขั้นปฏิบัติการ

1. ครูซักถามนักเรียนถึงปริซึมที่เคยพบเห็นในชีวิตประจำวัน ได้แก่อะไรบ้าง
2. ครูนำผลิตภัณฑ์ที่บรรจุในปริซึมที่มีฐานแตกต่างกันแต่มีขนาดใกล้เคียงกันมาเป็นตัวช่วยให้ นักเรียนได้อภิปรายร่วมกันว่าปริซึมใดมีความจุมากกว่ากัน
3. ให้นักเรียนเข้ากลุ่มกัน กลุ่มละ 3 – 4 คน ให้แต่ละกลุ่มปฏิบัติงานในกิจกรรมที่ 1.2 – 1.3 เรื่องการหาปริมาตรของปริซึม ในชุดกิจกรรมปฏิบัติการชุดที่ 1 ขณะที่นักเรียนแต่ละกลุ่มปฏิบัติกิจกรรม ครูเดินดูการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะและตอบคำถามของนักเรียนที่มีปัญหา จากนั้นครูและนักเรียนร่วมอภิปรายผลจากการทำกิจกรรมที่ 1.2 – 1.3
4. ครูสรุปเพิ่มเติมโดยการเตรียมปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉาก กว้าง 3 หน่วย ยาว 4 หน่วย สูง 2 หน่วย มาให้นักเรียนนำลูกบาศก์ขนาด 1 ลูกบาศก์หน่วย วางลงไปชั้นล่าง ต้องใช้ลูกบาศก์กี่ลูกและวางกี่ชั้น ซึ่งจะได้ว่าจะใช้ลูกบาศก์ $3 \times 4 = 12$ ลูก และวางลูกบาศก์ 2 ชั้น ดังนั้น ใช้ลูกบาศก์ทั้งหมด $(3 \times 4) \times 2 = 24$ ลูก เพราะฉะนั้น ปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉากกว้าง 3 หน่วย ยาว 4 หน่วย สูง 2 หน่วย จะมีปริมาตรเป็นเท่าไรให้นักเรียนพิจารณา ซึ่งจะได้ว่า $3 \times 4 \times 2 = 24$ ลูกบาศก์หน่วย ต่อจากนั้นครูให้นักเรียนอภิปรายและร่วมกันสรุปสูตรของการหาปริมาตรปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉากจะได้ว่า **ความกว้าง $\times$ ความยาว $\times$ ความสูง**
5. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลที่ได้จากการทำกิจกรรม เรื่อง การหาปริมาตรของปริซึม และบันทึกผลการทำกิจกรรม จากนั้นครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายผลที่ได้จากการทำกิจกรรม
6. จากนั้นครูสรุปเพิ่มเติมอีกครั้งโดยนำภาพปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉากติดบนกระดาน ดังนี้

แล้วให้นักเรียนสังเกตว่า ปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉากก็คือทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากนั่นเอง ซึ่งนักเรียนเคยศึกษามาแล้วว่า ปริมาตรของทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก

$$= \text{ความกว้าง} \times \text{ความยาว} \times \text{ความสูง}$$

$$= \text{พื้นที่ฐาน} \times \text{ความสูง}$$

$$\text{นั่นคือ ปริมาตรของปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉาก} = \text{พื้นที่ฐาน} \times \text{ความสูง}$$

$$\text{ในทำนองเดียวกัน จะได้ว่าปริมาตรของปริซึมใดๆ} = \text{พื้นที่ฐาน} \times \text{ความสูง}$$

7. ครูทบทวนการหาพื้นที่ของรูปเหลี่ยมต่างๆ เช่น รูปสามเหลี่ยม รูปสี่เหลี่ยมรูปห้าเหลี่ยมรูปหกเหลี่ยม รูปสี่เหลี่ยมคางหมู รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส เป็นต้น และทบทวนหน่วยการวัดปริมาตรในระบบเดียวกันหรือต่างระบบ โดยการชวนนักเรียนสนทนา เช่น

ในการหาปริมาตรของสิ่งของที่เรไม่สามารถวัดได้ เช่น น้ำ ข้าวสาร น้ำมัน ฯลฯ เราต้องอาศัยการตวง ซึ่งในการหาปริมาตรโดยการนำสิ่งของที่ต้องการหาปริมาตรไปบรรจุในภาชนะสำหรับการตวง ถ้าใส่ของในภาชนะได้เต็มพอดีปริมาตรของสิ่งของที่ต้องการตวงจะเท่ากับความจุของภาชนะนั้น หน่วยการตวงที่นิยมใช้กันมากที่สุดคือ ลิตร ซึ่งปริมาตร 1 ลิตร เท่ากับ ปริมาตรของลูกบาศก์ซึ่งมีความกว้าง ความยาว ความสูง ด้านละ 10 เซนติเมตร

ดังนั้น 1 ลิตร เท่ากับ 1,000 ลูกบาศก์เซนติเมตร

หน่วยการตวงในระบบเมตริก

1 ลิตร	เท่ากับ	1,000 มิลลิลิตร
1,000 ลิตร	เท่ากับ	1 กิโลลิตร

หน่วยการตวงในมาตราไทย

1 ถัง	เท่ากับ	20 ลิตร
1 เกวียน	เท่ากับ	100 ถัง

หน่วยการตวงเทียบกับปริมาตร

1 ลิตร	เท่ากับ	1,000 ลูกบาศก์เซนติเมตร
1 มิลลิลิตร	เท่ากับ	1 ลูกบาศก์เซนติเมตร

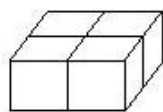
8. ครูตั้งคำถามให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของพื้นที่และปริมาตร ดังนี้ “การหาพื้นที่ของรูปเรขาคณิต และการหาปริมาตรของรูปเรขาคณิตแตกต่างกันอย่างไร (การหาพื้นที่ใช้กับรูปเรขาคณิตสองมิติ ส่วนการหาปริมาตรใช้กับรูปเรขาคณิตสามมิติ)

9. ครูและนักเรียนร่วมกันสนทนาทบทวน ความรู้เดิมเกี่ยวกับการหาปริมาตรของรูป-เรขาคณิต โดยใช้การถามตอบ ดังนี้

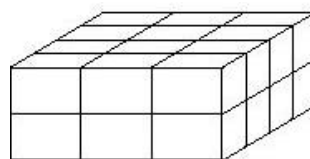
- 1) ปริมาตรของรูปเรขาคณิตหมายถึง สิ่งใด (ความจุของรูปเรขาคณิตนั้นๆ)
- 2) ปริมาตรของรูปเรขาคณิตมีหน่วย เป็นอย่างไร (หน่วยเป็นลูกบาศก์หน่วย)
- 3) ปริมาตรลูกบาศก์หน่วย หมายความว่าอย่างไร (ความจุของทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากที่มีความกว้าง ความยาว และความสูง 1 หน่วยเท่ากัน)

ความกว้าง ความยาว และความสูง 1 หน่วยเท่ากัน)

10. ให้นักเรียนพิจารณารูปและปริมาตรของทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก แล้วตั้งคำถามทบทวนความรู้เดิมของนักเรียน ให้นักเรียนพิจารณาทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากต่อไปนี้

รูปที่ 1

รูปที่ 2

- 1) รูปที่ 1 มีความกว้าง ความยาว และความสูงเท่าไร (2 หน่วย, 2 หน่วย และ 1 หน่วย ตามลำดับ)
- 2) รูปที่ 1 มีปริมาตรเท่าไร (4 ลูกบาศก์หน่วย)
- 3) รูปที่ 2 มีความกว้าง ความยาว และความสูงเท่าไร (3 หน่วย, 4 หน่วยและ 2 หน่วย ตามลำดับ)
- 4) รูปที่ 2 มีปริมาตรเท่าไร (24 ลูกบาศก์หน่วย)
- 5) จากรูปที่ 1 และรูปที่ 2 นักเรียนหาปริมาตรของทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากได้ อย่างไร (จากการนับจำนวนลูกบาศก์หรือใช้ความสัมพันธ์ในการหาปริมาตรของทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก เท่ากับ ความกว้าง $\times$ ความยาว $\times$ ความสูง)

11. ให้นักเรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับการหาปริมาตรของทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก โดยเชื่อมโยงจากความรู้เดิมและคำตอบจากคำถามข้างต้น ดังนี้

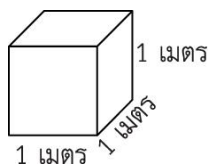
สรุป สูตร ปริมาตรของทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากหาได้จาก
 ความกว้าง $\times$ ความยาว $\times$ ความสูง
 หรือ พื้นที่ฐาน $\times$ ความสูง

12. ให้นักเรียนร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับการหาปริมาตรของทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก โดยครูตั้งคำถามให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ดังนี้

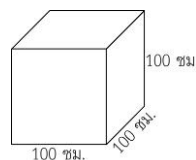
- 1) นักเรียนคิดว่าหน่วยของปริมาตร จะมีหน่วยเป็นหน่วยใด ขึ้นอยู่กับสิ่งใด (จะขึ้นอยู่กับหน่วยวัดความยาว ความกว้าง ความสูงของทรงสามมิตินั้นๆ)
- 2) นักเรียนคิดว่าหน่วยวัดระบบเมตริกและระบบอังกฤษ มีความสัมพันธ์ในเรื่องของปริมาตรอย่างไร (ในการหาปริมาตรสามารถแปลงหน่วยปริมาตรจากหน่วยหนึ่งไปอีกหน่วยหนึ่งได้)

13. ครูยกตัวอย่างการอธิบายเกี่ยวกับหน่วยของปริมาตรและการแปลงหน่วยวัดของปริมาตร ให้นักเรียนพิจารณาทบทวนความรู้เดิม ดังนี้

พิจารณาความสัมพันธ์ของหน่วยปริมาตร ต่อไปนี้

รูปที่ 1

รูปที่ 2

- 1) จากรูปที่ 1 ทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากมีความกว้าง ความยาว และความสูงเท่าใด (1 เมตร, 1 เมตร และ 1 เมตร ตามลำดับ)
- 2) จากรูปที่ 2 ทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากมีความกว้าง ความยาว และความสูงเท่าใด (100 เซนติเมตร, 100 เซนติเมตร และ 100 เซนติเมตร ตามลำดับ)
- 3) จากรูปที่ 1 และ 2 สามารถหาปริมาตรของทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากได้อย่างไร (ความกว้าง $\times$ ความยาว $\times$ ความสูง หรือพื้นที่ฐาน $\times$ ความสูง)

4) รูปที่ 1 และรูปที่ 2 มีปริมาตรเท่าใด (รูปที่ 1 มีปริมาตร 1 ลูกบาศก์เมตร รูปที่ 2 มีปริมาตร $100 \times 100 \times 100 = 1,000,000$ ลูกบาศก์เซนติเมตร)

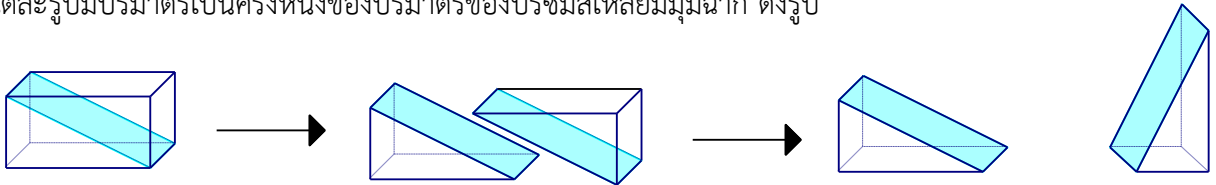
5) นักเรียนคิดว่ารูปที่ 1 และรูปที่ 2 มีปริมาตรเท่ากันหรือไม่ เพราะเหตุใด (เท่ากัน เพราะ 1 เมตร เท่ากับ 100 เซนติเมตร ดังนั้น

1 ลูกบาศก์เมตร เท่ากับ 1,000,000 ลูกบาศก์เซนติเมตร ซึ่งหน่วยวัดของปริมาตรขึ้นอยู่กับหน่วยวัดความยาว ความกว้าง ความสูงของทรงสามมิตินั้นๆ และสามารถแปลงหน่วยจากหน่วยหนึ่งไปอีกหน่วยหนึ่งได้)

14. ครูยกตัวอย่างโจทย์การหาปริมาตรของปริซึมบนกระดาน ดังนี้ (ครูควรเริ่มด้วยการให้นักเรียนสังเกตว่าฐานของปริซึมเป็นรูปเหลี่ยมชนิดใดแล้วทบทวนสูตรการหาพื้นที่ฐานของรูปเหลี่ยมชนิดนั้นๆ เมื่อได้พื้นที่ฐานแล้ว จึงนำมาคูณกับความสูงของปริซึม)

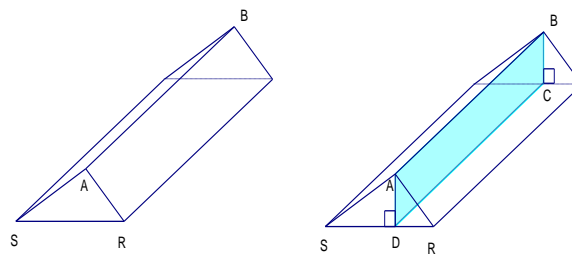
$$\begin{aligned}\text{ปริมาตรปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉาก} &= \text{ความกว้าง} \times \text{ความยาว} \times \text{ความสูง} \\ &= \text{พื้นที่ฐาน} \times \text{สูง}\end{aligned}$$

สำหรับปริมาตรของปริซึมสามเหลี่ยมใดๆ หาได้โดยอาศัยวิธีหาปริมาตรของปริซึมสามเหลี่ยมมุมฉากโดยให้นักเรียนพิจารณาการตัดปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉากตามระนาบที่แรเงาในรูปจะได้รูปเรขาคณิตสามมิติสองรูปที่มีขนาดและรูปร่างเป็นอย่างเดียวกัน เป็นปริซึมสามเหลี่ยมมุมฉากที่มีปริมาตรเท่ากัน แต่แต่ละรูปมีปริมาตรเป็นครึ่งหนึ่งของปริมาตรของปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉาก ดังรูป

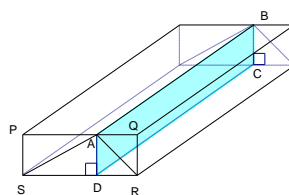
$$\text{ปริซึมสามเหลี่ยมมุมฉาก} = \frac{1}{2} \text{ ของปริมาตรของปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉาก}$$

15. จากสูตรการหาปริมาตรของปริซึมสามเหลี่ยมมุมฉากแล้ว ครูชี้แจงให้นักเรียนฟังว่าจะช่วยให้หาปริมาตรของปริซึมสามเหลี่ยม ASR ได้ดังนี้

แบ่งปริซึมสามเหลี่ยม ASR เป็นปริซึมสามเหลี่ยมมุมฉาก ASD และปริซึมสามเหลี่ยมมุมฉาก ARD โดยตัดตามแนวระนาบ ABCD ดังรูป

จากนั้นก็สร้างปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉาก PQRS ให้มีปริซึมสามเหลี่ยม ASR เป็นส่วนหนึ่ง ดังรูป

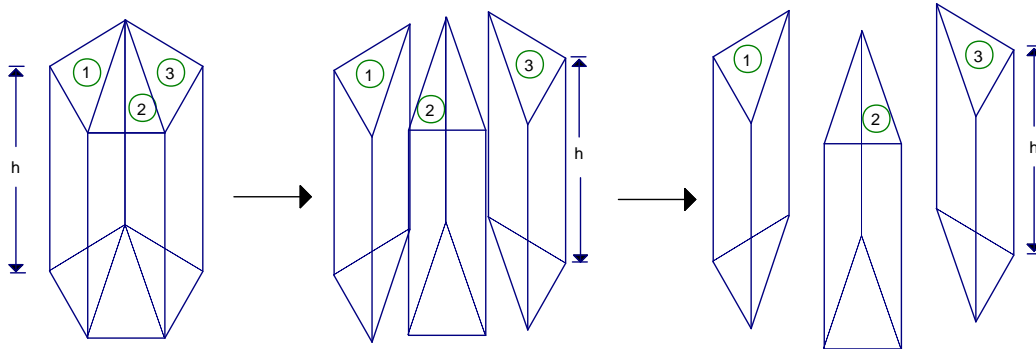
จะได้ว่า ปริมาตรของปริซึมสามเหลี่ยมมุมฉาก ASD เป็นครึ่งหนึ่งของปริมาตรของปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉาก ADSP และในทำนองเดียวกันปริมาตรของปริซึมสามเหลี่ยมมุมฉาก ARD ก็เป็นครึ่งหนึ่งของปริมาตรของปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉาก ADRQ

16. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายว่า ปริมาตรของปริซึมสามเหลี่ยมมุมฉาก ASR จึงเป็นครึ่งหนึ่งของปริมาตรของปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉาก PQRS นั่นคือ

$$\begin{aligned}
 \text{ปริมาตรของปริซึมสามเหลี่ยม ASR} &= \frac{1}{2} \text{ ของปริมาตรของปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉาก PQRS} \\
 &= \frac{1}{2} (\text{พื้นที่} \square PQRS \times AB) \\
 &= \text{พื้นที่ของ } \triangle ASR \times AB \\
 &= \text{พื้นที่ฐานของปริซึมสามเหลี่ยม ASR} \times \text{ความสูง}
 \end{aligned}$$

นั่นคือ ปริมาตรของปริซึมสามเหลี่ยมใด ๆ = พื้นที่ฐาน $\times$ ความสูง

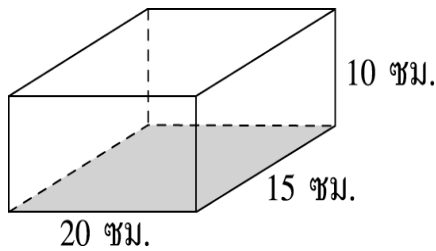
17. ครูแนะนำนักเรียนว่าสูตรการหาปริมาตรของปริซึมสามเหลี่ยมใด ๆ ไปหาสูตรของปริซึมที่มีฐานเป็นรูปหลายเหลี่ยมได้โดยแบ่งฐานของปริซึมสามเหลี่ยมหลาย ๆ รูป เช่น แบ่งปริซึมห้าเหลี่ยมซึ่งสูง h หน่วย ออกเป็นปริซึมสามเหลี่ยม 3 รูป ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{ปริมาตรของปริซึมห้าเหลี่ยม} &= \text{ปริมาตรของปริซึม 1} + \text{ปริมาตรของปริซึม 2} + \text{ปริมาตรของปริซึม 3} \\
 &= (\text{พื้นที่ฐานของปริซึม 1} \times h) + (\text{พื้นที่ฐานของปริซึม 2} \times h) + (\text{พื้นที่ฐานของปริซึม 3} \times h) \\
 &= [(\text{พื้นที่ฐานของปริซึม 1} + \text{พื้นที่ฐานของปริซึม 2} + \text{พื้นที่ฐานของปริซึม 3})] \times h \\
 &= \text{พื้นที่ฐานของปริซึมห้าเหลี่ยม} \times h
 \end{aligned}$$

ซึ่งจะได้สูตรการหาปริมาตรของปริซึมเป็นดังนี้ ปริมาตรของปริซึมใด ๆ = พื้นที่ฐาน $\times$ สูง

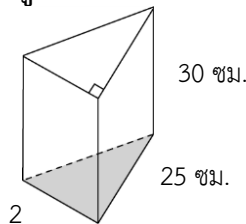
18. ครูยกตัวอย่างการหาปริมาตรของปริซึมให้นักเรียนพิจารณา ดังตัวอย่างที่ 1 – 3 ดังนี้
ตัวอย่างที่ 1 จงหาปริมาตรของปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉาก

$$\begin{aligned}\text{พื้นที่ฐาน} &= \text{กว้าง} \times \text{ยาว} \\ &= 20 \times 15 \\ &= 300 \text{ ตารางเซนติเมตร} \\ \text{ปริมาตร} &= \text{พื้นที่ฐาน} \times \text{สูง} \\ &= 300 \times 10 \\ &= 3,000 \text{ ลูกบาศก์เซนติเมตร}\end{aligned}$$

ตัวอย่างที่ 2 จงหาปริมาตรของปริซึมสามเหลี่ยมมุมฉาก

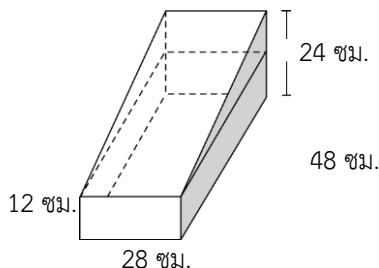
พื้นที่รูปสามเหลี่ยม

$$\begin{aligned}\text{พื้นที่ฐาน} &= \frac{1}{2} \times \text{ฐาน} \times \text{สูง} \\ &= \frac{1}{2} \times 20 \times 25 \\ &= 250 \text{ ตารางเซนติเมตร} \\ \text{ปริมาตร} &= \text{พื้นที่ฐาน} \times \text{สูง} \\ &= 250 \times 30 \\ &= 7,500 \text{ ลูกบาศก์เซนติเมตร}\end{aligned}$$

ตัวอย่างที่ 3 จงหาปริมาตรของปริซึมที่มีฐานเป็นสี่เหลี่ยมคางหมู

พื้นที่รูปสี่เหลี่ยมคางหมู

$$\begin{aligned}\text{พื้นที่ฐาน} &= \frac{1}{2} \times \text{สูง} \times \text{ผลบวกของด้านคู่ขนาน} \\ &= \frac{1}{2} \times 48 \times (12 + 24) \\ &= 24 \times 36 \\ &= 864 \text{ ตารางเซนติเมตร} \\ \text{ปริมาตร} &= \text{พื้นที่ฐาน} \times \text{สูง} \\ &= 864 \times 28 \\ &= 24,192 \text{ ลูกบาศก์เซนติเมตร}\end{aligned}$$

19. ครูยกตัวอย่างโจทย์ปัญหาการหาปริมาตรของปริซึมเพิ่มเติมอีก 1 – 2 ตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างที่ 4 ปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉาก มีความกว้าง 65 เซนติเมตร ความยาว 82 เซนติเมตร และความสูง 30 เซนติเมตร จะมีปริมาตรเท่าไร

ครูซักถามนักเรียนถึงวิธีการทำตัวอย่างที่ 4 แล้วสรุปบนกระดาน ดังนี้

$$\text{ปริมาตรปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉาก} = \text{ความกว้าง} \times \text{ความยาว} \times \text{ความสูง}$$

ปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉากมีความกว้าง 65 เซนติเมตร ความยาว 82 เซนติเมตร และความสูง 30 เซนติเมตร

มีปริมาตร $65 \times 82 \times 30 = 159,900$ ลูกบาศก์เซนติเมตร

ดังนั้น จะมีปริมาตร 159,900 ลูกบาศก์เซนติเมตร

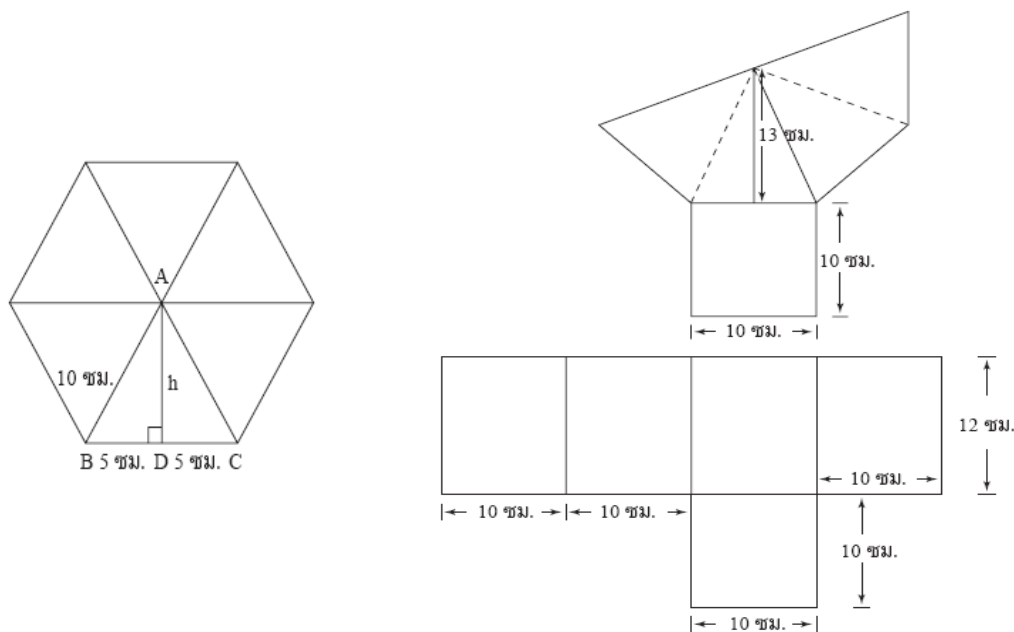
20. ครูสนทนาและซักถามนักเรียนเกี่ยวกับการหาปริมาตรของปริซึมแบบต่างๆ ว่าหาได้เช่นเดียวกับปริซึมทรงสี่เหลี่ยมหรือไม่ จะได้ข้อสรุปการหาปริมาตรของปริซึม ดังนี้

ปริมาตรของปริซึม = พื้นที่ฐาน $\times$ ความสูง

21. ให้นักเรียนศึกษาตัวอย่างที่ 5 โดยครูอธิบายให้นักเรียนเข้าใจ

ตัวอย่างที่ 5 ปริซึมหกเหลี่ยมด้านเท่ามุมเท่ามีฐานยาวด้านละ 10 เซนติเมตร ปริซึมสูง 40 เซนติเมตร จะมีปริมาตรกี่ลูกบาศก์เซนติเมตร

ให้นักเรียนอ่านโจทย์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการทำตัวอย่างที่ 5 จากนั้นครูสรุปได้ดังนี้เนื่องจากฐานเป็นรูปหกเหลี่ยมด้านเท่ามุมเท่า จะแบ่งได้เป็นรูปสามเหลี่ยมด้านเท่าจำนวนหกรูปที่มีขนาดเท่ากัน ดังรูป

พิจารณารูปสามเหลี่ยมด้านเท่า ABC ; $\overline{AB}$ ยาว 10 เซนติเมตร ลาก $\overline{AD}$ ตั้งฉากกับ $\overline{BC}$ ที่จุด D จะได้ $BD = 5$ เซนติเมตร ทหาระยะ AD โดยใช้ทฤษฎีบทของพีทาโกรัส จะได้

$$\begin{aligned} AD^2 &= AB^2 - BD^2 \\ &= 10^2 - 5^2 \\ &= 75 \end{aligned}$$

$$AD = 5\sqrt{3}$$

$$\text{พื้นที่ DABC} = \frac{1}{2} \times \text{ความยาวฐาน} \times \text{ความสูง}$$

$$\begin{aligned}
 &= \frac{1}{2} \times 10 \times 5\sqrt{3} \quad \text{ตารางเซนติเมตร} \\
 &= 25\sqrt{3} \quad \text{ตารางเซนติเมตร} \\
 \text{ดังนั้น พื้นที่ฐานของปริซึม} &= 6 \times 25\sqrt{3} \quad \text{ตารางเซนติเมตร} \\
 &= 150\sqrt{3} \quad \text{ตารางเซนติเมตร} \\
 \text{ปริมาตรปริซึม} &= \text{พื้นที่ฐาน} \times \text{ความสูง} \\
 &= 150\sqrt{3} \times 40 \quad \text{ลูกบาศก์เซนติเมตร} \\
 &= 6,000\sqrt{3} \quad \text{ลูกบาศก์เซนติเมตร} \\
 &\approx 10,392.30 \quad \text{ลูกบาศก์เซนติเมตร} \\
 \text{ดังนั้น ปริซึมมีปริมาตรประมาณ } &10,392.30 \quad \text{ลูกบาศก์เซนติเมตร}
 \end{aligned}$$

ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปสูตรในการหาปริมาตรของปริซึมใดๆ ดังนี้

ปริมาตรของปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉาก = ความกว้าง $\times$ ความยาว $\times$ ความสูง
 = พื้นที่ฐาน $\times$ สูง

ปริมาตรของปริซึมสามเหลี่ยมมุมฉาก = $\frac{1}{2}$ ของปริมาตรของปริซึมสี่เหลี่ยมมุมฉาก

ปริมาตรของปริซึมสามเหลี่ยมใดๆ = พื้นที่ฐาน $\times$ สูง

ปริมาตรของปริซึมห้าเหลี่ยม = พื้นที่ฐานของปริซึมห้าเหลี่ยม $\times$ h

ปริมาตรของปริซึมใดๆ = พื้นที่ฐาน $\times$ สูง

ขั้นประเมินผล

1. ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดทักษะที่ 4 - 8 การหาปริมาตรของปริซึม ถ้านักเรียนทำไม่เสร็จให้นำกลับไปทำต่อเป็นการบ้าน
2. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบย่อยหลังเรียนชุดที่ 1 เรื่อง การหาพื้นที่ผิวและปริมาตร จำนวน 20 ข้อในวันถัดไป

สื่อการเรียนรู้ / แหล่งการเรียนรู้

1. สื่อการเรียนรู้

- ชุดกิจกรรมปฏิบัติการคณิตศาสตร์ชุดที่ 1 พื้นที่ผิวและปริมาตรของปริซึม
- ทราย
- ปริซึมพลาสติก
- กระดาษแข็ง

2. แหล่งการเรียนรู้

- ห้องสมุดโรงเรียน

- ห้องสมุดกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

การวัดและประเมินผล

การวัดผล	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
1.สังเกตพฤติกรรม การเรียนรู้ของ นักเรียน	1. แบบประเมินการเรียนรู้ ของนักเรียน	1.นักเรียนมีผลการประเมินพฤติกรรมใน ระดับดีอย่างน้อยร้อยละ 80 ของนักเรียน ทั้งหมด
2.ตรวจกิจกรรม	2. กิจกรรมที่ 1.2 – 1.3	2.นักเรียนทำกิจกรรมผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80
3.ตรวจแบบฝึกทักษะ	3. แบบฝึกทักษะที่ 4-8	3.นักเรียนทำแบบฝึกทักษะผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป
4.ตรวจแบบทดสอบ ย่อย	4.แบบทดสอบย่อย ชุดที่ 1	4.นักเรียนทำแบบทดสอบย่อยชุดที่ 1 ผ่าน เกณฑ์ ร้อยละ 80 ขึ้นไป

บันทึกหลังสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(ลงชื่อ) .....ผู้สอน
(นางศรียาทอง ชัยชนะ)

บันทึกการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

(ลงชื่อ).....

(.....)

วันที่ ..... เดือน.....พ.ศ.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

(ลงชื่อ).....

(.....)

วันที่ ..... เดือน.....พ.ศ.....